

rului care echivalează cu un bilanț și exprimă ca ideal nevoia de renaștere a sociologiei. La această renaștere a științei căreia îi este atât de atașat autorul, sunt chemate noile generații de sociologi cărora li se oferă nu doar îndemnuri, ci însăși acest rezultat a unei îndelungate căutări, ca zestre, în nădejdea unei rodnicii așteptate.

Elena Beca

CARMEN CORNELIA BĂLAN, Institutul Social Banat-Crișana (1932-1946).

Recuperarea culturală și sociologică a moștenirii Institutului Social Banat Crișana, Timișoara, Editura „Augusta”, 2001, p.299.

Lucrarea se constituie într-o minuțioasă monografie a ISBC înființat în 1932 de dr. Cornel Groșorean, precum și a revistei Institutului Social Banat Crișana (1933-1946).

Suntem în prezența unei analize care se bazează pe o documentare atentă, fapt care i-a permis autoarei să evidențieze marile probleme care au stat în atenția membrilor Institutului, timp de peste un deceniu. Monografiile publicate au vizat următoarele probleme de interes major pentru lumea socială de atunci și nu numai: a) problema depopulării Banatului (Belinț și Sârbova); b) problema desnaționalizării (Pojejena); c) problema industrializării și urbanizării țărănimii (Ohaba Bistra); d) problema culturii populare (Naidăș).

Institutul Social Banat Crișana (ISBC), a fost primul institut social regional care s-a constituit, relativ independent, de Institutul Social Român. Autoarea evidențiază afirmația de mare valoare științifică a profesorului Gusti, după care în vremea de atunci „sociologia, integrată în spiritul timpului nu putea fi ignorată de nici un om de cultură”.

Din perspectivă științifică și socială merită evidențiat faptul că timp de 14 ani (1932-1946), ISBC a fost un puternic centru

care a reunit numeroși intelectuali bănățeni preocupați de activitatea științifică și civică.

Mergând pe ideea Institutului Social Român, Institutul din Timișoara a realizat deopotrivă cicluri de conferințe precum și cercetări concrete de teren, care au condus la „o sinteză a vieții bănățene alcătuită din imboldul celui mai curat idealism local, prin formă pozitivă de muncă organizată” (Botiș, 1942).

Lucrarea elaborată de Carmen Cornelia Bălan cuprinde 4 capitole despre activitatea Institutului Social Banat Crișana.

În capitolul I este tratată „Biografia unei instituții”, pornind de la „întocmirea unui recensământ cât mai complet al materialelor publicate și a documentelor de arhivă oficială și personală”.

Se impune a fi semnalat faptul că ISBC a avut un scop general bine stabilit constând în cunoașterea stărilor sociale din regiunea Banat-Crișana” (p.28).

Institutul a mers pe linia generală a ISR cu aplicații practice la spațiul bănățean, astfel că „Monografiștii ISBC nu s-au mărginit numai la cercetări ci au desfășurat prin conferințe, sfaturi, îndrumări, o intensă acțiune culturală. În timpul campaniilor monografice s-au realizat, în maniera școlii gustiene, o serie destul de bogată de acțiuni sociale, culturale, medicale, de educație la care au participat membri comunităților respective” (p.34).

Al doilea război mondial a avut consecințe nefaste nu numai asupra economiei ci și asupra instituțiilor românești, afectând deopotrivă activitatea și ființa ISBC.

În capitolul al II-lea este analizată „Sociologia națiunii și modelul de cercetare și acțiune al ISBC”, întreprindere care a vizat recuperarea culturală și sociologică a „moștenirii ISBC”.

După modelul ISR care a făcut analiza spațiului fizic și social la nivelul României, ISBC a analizat – în mod remarcabil – cadrul general al regiunii Banat care a influențat – la nivel local - fenomenul sociologic românesc interbelic.

Capitolul II cuprinde referințe la C. Grofșorean ca membru marcant al ISBC, care aprecia că „monografiile – așa-zise – individuale n-au nici o valoare științifică din punct de vedere sociologic și păcat de strădania multor entuziaști solitari care încearcă marea cu degetul”(p.74).

Această afirmație ne conduce către instituția complexă a echipelor monografice cu toate implicațiile sale din perspectivă: organizatorică, funcțională și profesională.

Studierea satului românesc a reprezentat o necesitate obiectivă, fapt care a determinat școala Sociologică interbelică să plece de la „cunoașterea trecutului esențializat în forma de viață a satului”. Întrucât așa cum frumos spunea Gusti „satul este sanctuarul unde s-a refugiat și se păstrează manifestarea de viață a poporului românesc; el este tipul rezumativ, sinteza neamului (...), satul este încarnarea unei vieți românești într-un colț minuscul al umanității”.

Una din afirmațiile pline de învățăminte pentru sociolog indiferent de țara în care lucrează a fost făcută de D.Gusti la debutul monografiei sociologice în România de la Goicea Mare, conform căreia aceasta reprezintă și un instrument de lucru, de confruntare sistematică între teorie și realitate „un mijloc sigur de cunoaștere integrală și amănunțită a realității, fără de care sociologia ca știință nu este posibilă”.

Surprinderea acestor elemente de teorie socială este una din calitățile importante ale cărții de față în care se face – atunci când este necesar – legătura dintre cele două instituții ISBC și ISR.

În capitolul al III-lea intitulat „Institutul Social Banat Crișana – un model de sistem social” este analizat pe larg modelul de cercetare și acțiune al Institutului la scara regiunii Banat.

Acest capitol beneficiază de o consistență construcție teoretică cu referințe la marile probleme sociale studiate precum și la inserția rezultatelor obținute în „sistemul național de cercetare și acțiune socială”.

Modul de constituire a resurselor financiare ale Institutului reprezintă un reper important pentru institutele de sociologie

din România de astăzi., pentru instituțiile centrale ale statului, instituțiile locale și persoane particulare, menționându-se că „ISBC și-a desfășurat activitatea susținut financiar în proporție de peste 73% de principalii săi potențiali beneficiari: Prefectura județului Timiș Torontal, Primăriile Timișoara și Arad, instituții bănățene sau persoane particulare (prin donații și sponsorizări); suportul financiar asumat de Fundațiile Regale reprezenta circa 17%, iar resursele proprii – din vânzarea revistei și cotizații – sub 10%.

De asemenea, apreciem ca interesantă și actuală convingerea pe care au avut-o membrii ISBC conform căreia „dacă fiecare român va milita pentru prosperitatea regiunii în care trăiește, atunci va înainta, va prospera țara întreagă, totalitatea neamului întreg, având credința că „emanciparea culturală va atrage după sine și emanciparea politică”.

Se impune a fi semnalat faptul - pus în evidență de autoare – că după ce a adoptat principiile metodologice ale profesorului D.Gusti, ISBC a căutat „să meargă pe cont propriu, întocmindu-și singur programul de activitate și organizându-și mijloace proprii adecvate obiectivelor și posibilităților sale”.

Poziția față de cele două institute sociale – Institutul Social Român și ISBC – este clar formulată de C. Grofșorean care arată că acestea „se completează reciproc în orbita sociologice”, menționând că ISBC este „serviciu de profilaxie socială și școală a gândirii politice”, făcând „sociologie aplicată” în timp ce Institutul Social Român „utilizează sistemul practic, empiric pentru a sintetiza principiile științifice”.

Pentru Institutul Social Banat Crișana metodologia propusă de școala profesorului D.Gusti a reprezentat un model care nu a fost preluat în forma inițială, ci a fost adaptat la „necesitățile și posibilitățile sale concrete de lucru, elaborând o cale proprie de abordare a realităților locale, *monografia centrată pe problemă*” (p.131); chestiune tratată pe larg în capitolul IV „Modelul de cercetare și acțiune a ISBC”.

Apreciem pertinentă afirmația autoarei conform căreia „adevărată probă de viabilitate a modelului său de cercetare și acțiune a Institutului Social Banat-Crișana s-a realizat prin campaniile monografice.

Tratarea din perspectivă sociologică a problemelor vremii era considerată esențială pentru regiunea Banat. Astfel într-o scrisoare către D. Gusti din 1934, C. Grofșorean menționa „la graniță nu este îndeajuns să se facă știință, acolo este nevoie de știință aplicată, altminteri vor fi întocmite statistici, studii, monografii excelente dar în acest timp vom fi pierdut Banatul” (p.133).

Pilduitoare pentru sociologi, pentru cei care lucrează în domeniul social și nu numai, este afirmația lui C. Grofșorean conform căreia „*primul deziderat al cercetărilor monografice trebuie să fie practica de a informa și orienta pe cei în drept asupra realităților sociale*” (p.135).

În concluziile lucrării se face o succintă sinteză a domeniului analizat cu pertinentă științifică și minuțiozitate de cercetător experimentat, după care este prezentată seria unor probleme ce ar trebui analizate – în prezent – de sociologii români.

În componența lucrării un loc important îl ocupă bibliografia, cele cinci anexe care fac referințe la modul de lucru și la rezultate, precum și la fișa bibliografică a lui C. Grofșorean ca reprezentant de marcă al ISBC.

Deși ISBC și-a bazat activitatea pe studii concrete de teren pe care le-a dat publicității, bucurându-se de aprecieri pozitive din partea unor personalități recunoscute din ISR, există multe probleme nelămurite încă despre activitatea sa, fapt care arată că este nevoie în continuare de o cercetare atentă a instituției în cauză, cu scopul de a pune în evidență meritele sale și de a-i preciza adevăratul loc în configurația cercetării sociale din România interbelică.

Lucrarea este alcătuită cu multă grijă și pertinentă științifică arătând calitățile de real cercetător în domeniul sociologiei autoarei constituind în același timp un

exemplu de urmat pentru cei care se îndreaptă către acest domeniu.

Trăilă Cernescu

NICOLAE ILIOIU

Monografia comunei Basarabi din județul Dolj. Craiova, Editura Beladi, 2001, (160 p.)

Editura Beladi din Craiova, prin strădaniile consilierului editorial prof. univ. dr. Dumitru Otovescu, manifestă un interes deosebit pentru cunoașterea diverselor localități situate în zona Olteniei, continuând tipărirea seriei de monografii în colecția: cercetări sociologice de teren.

Prin lucrarea pe care ne-o propune Nicolae Ilioiu, fiu al satului, ne oferă o imagine aproape completă a localității Basarabi situată lângă orașul Calafat, jud. Dolj.

Deși, de formație inginer, autorul și-a structurat cartea, în mare măsură, după modelul monografiilor sociologice sătești ale Școlii Gustiene.

Lucrarea cuprinde nouă capitole, precedate de „Un cuvânt înainte” al autorului și urmate de încheiere, bibliografie și anexe.

Crezul autorului de pe coperta cărții și anume: „cunoașterea părinților și a strămoșilor îndepărtați, precum și a gliei unde aceștia și-au dus viața, dezvoltă dragostea pentru locul natal și constituie o legătură temeinică între generații”, este cel care l-a îndemnat să realizeze această lucrare.

Pentru o mai ușoară înțelegere a conținutului acestei monografii, vom trece în revistă câteva aspecte mai semnificative.

În capitolul întâi sunt prezentate cadrele naturale ale localității, așezarea geografică, clima, flora și fauna specifice. Basarabi este situat în partea de S-V a țării, pe malul stâng al Dunării, fiind amplasat la 4 km N-E de orașul Calafat. Este o comună nouă (înființată în 1878) care este așezată pe o vatră străbună ce păstrează urmele unei vechi cetăți traco-geto-dacice, datată de arheo-